

Sygn. akt III AUa 1856/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 września 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

po rozpoznaniu w dniu 21 września 2022r. w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy J. Ś. (następcy prawnego A. Ś.)

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W.

o niezrealizowane świadczenia należne do dnia śmierci A. Ś. w przedmiocie wysokości emerytury policyjnej

na skutek apelacji J. Ś.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 15 września 2021 r. sygn. akt XIII 1U 388/19

oddala apelację.

Ewa Stryczyńska

Sygn. akt III AUa 1856/21

UZASADNIENIE

Decyzją z 17 maja 2017 r. ((...)) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. dokonał ponownego ustalenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej A. Ś., określając ją od 1 października 2017 r. na kwotę 1.114,74 zł.

Decyzją z 17 maja 2017 r. ((...)) Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. dokonał ponownego ustalenia wysokości policyjnej emerytury A. Ś., określając ją od 1 października 2017 r. na kwotę 2.069,02 zł.

Podstawą wydania tych decyzji był art. 15c i art. 22a oraz art. 13 ust. 1 lit. 1c w zw. z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (tekst jednolity z dnia 6 maja 2016 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 708 ze zm.) w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270). W świetle powołanych przepisów, emerytura osoby, która w latach 1944-1990 pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego, i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., wynosi 0 % podstawy wymiaru - za każdy rok służby na rzecz totalitarnego

państwa i 2,6 % podstawy wymiaru - za każdy rok służby lub okresów równorzędnych ze służbą. Wysokość tak ustalonego świadczenia nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Kwota ta w momencie wydania zaskarżonej decyzji wynosiła 2.069,02 zł brutto. W odniesieniu zaś do świadczenia rentowego, zgodnie z brzmieniem art. 22a ust. 1 i 2 ustawy, w przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b, rentę inwalidzką ustaloną zgodnie z art. 22 omawianej ustawy zmniejsza się o 10 % podstawy wymiaru za każdy rok służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Przy zmniejszaniu renty inwalidzkiej okresy służby, o której mowa w art. 13b, ustala się z uwzględnieniem pełnych miesięcy. W przypadku osoby, która pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b i została zwolniona ze służby przed 1 sierpnia 1990 r. rentę inwalidzką wypłaca się w kwocie minimalnej według orzeczonej grupy inwalidzkiej. Przyznane świadczenie nie może być jednocześnie niższe od kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy ogłoszonej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, której wysokość w dacie wydania skarżonej decyzji wynosiła 750 zł. Z uwagi na posiadanie prawa do korzystniejszej emerytury, świadczenie rentowe nie było ubezpieczonemu wypłacane.

A. Ś. odwołał się od decyzji o ponownym ustaleniu wysokości emerytury, wnosząc o ponowne ustalenie wysokości tego świadczenia w nieobniżonej wysokości, ustalonej przed dniem 1 października 2017 r.

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania i zasądzenie na jego rzecz zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu zakład podniósł, że zaskarżona decyzja jest zgodna z prawem, a tym samym odwołanie jest niezasadne. Ponadto organ rentowy wskazał, że postępowanie w sprawie ponownego ustalenia wysokości świadczenia zostało wszczęte z urzędu w związku z wejściem w życie ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270 ze zm.) oraz uzyskaniem z Instytutu Pamięi Narodowej Informacji z 20 marca 2017 r., nr (...), o przebiegu służby A. Ś. na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 1 stycznia 1984 r. do 18 kwietnia 1990 r.

Wobec śmierci A. Ś. 30 kwietnia 2019 r., Sąd postanowieniem z 31 lipca 2019 r., na podstawie art. 174 § 1 pkt 1 k.p.c., zawiesił postępowanie w sprawie. Pismem z 16 sierpnia 2019 r. J. Ś. zgłosiła swój udział w postępowaniu, wnosząc o jego dalsze prowadzenie celem wypłaty świadczeń. Postanowieniem z 10 września 2019 r. podjęto postępowanie z udziałem J. Ś. jako następcy prawnego A. Ś..

Wyrokiem z 15 września 2021 r., sygn. akt XIII 1U 388/19, Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sekcja ds. odwołań od decyzji zmniejszających wysokość emerytur i rent byłym funkcjonariuszom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa oddalił odwołanie (pkt 1) oraz nie obciążył J. Ś. kosztami postępowania (pkt 2).

Sąd Okręgowy ustalił, że A. Ś. w okresie od 1 stycznia 1984 r. do 18 kwietnia 1990 r. pracował w (...) jako (...). Do jego obowiązków należała instalacja radiotelefonów w samochodach służbowych (...). Oceniany był jako pracownik zdyscyplinowany, sumienny i staranny. Brał udział w akcjach typu (...), jednakże czynności te realizował poza godzinami pracy.

Decyzją organu emerytalno-rentowego z 1 lutego 2013 r. przyznano A. Ś. prawo do emerytury policyjnej oraz decyzją z 10 września 2013 r. prawo do policyjnej renty inwalidzkiej. W związku z wejściem w życie ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2016 r. poz. 2270) organ rentowy otrzymał informację z Instytutu Pamięi Narodowej o przebiegu służby strony odwołującej się na rzecz totalitarnego państwa. Wobec powyższego Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw

Wewnętrznych i Administracji w W. decyzją z 17 maja 2017 r., nr (...), dokonał ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej, określając ją od 1 października 2017 r. na kwotę 2.069,02 zł.

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. decyzją z 17 maja 2017 r., ozn. (...), dokonał również ponownego ustalenia wysokości policyjnej renty inwalidzkiej, określając ją od 1 października 2017 na kwotę 1.114,74 zł.

A. Ś. zmarł 30 kwietnia 2019 r. W chwili śmierci pozostawał na własnym utrzymaniu. Zamieszkiwał jedynie z matką J. Ś. w W. przy ul. (...), z którą prowadził wspólne gospodarstwo domowe, utrzymując się wraz z nią z własnych świadczeń emerytalnych i rentowych oraz świadczeń emerytalnych J. Ś.. Emerytura J. Ś. w 2019 r. wynosiła wraz z dodatkami ok 3.000 zł, zaś A. Ś. ok. 2.300 zł. Powyższe zsumowane świadczenia przechowywane były na jednym, wspólnym koncie, z którego J. i A. Ś. dokonywali opłat związanych z bieżącymi kosztami utrzymania. Z tych środków opłacane były koszty mieszkania i korzystania z mediów wynoszące ok. 1.500 zł miesięcznie na dwie osoby. Powyższe środki zaspokajały potrzeby A. Ś. i jego matki.

Również w czasie choroby A. Ś. koszty leczenia (poza lekami częściowo zapewnionymi w trakcie pobytu w szpitalu) nie wymagały dodatkowych nadzwyczajnych wydatków związanych np. z rehabilitacją czy dostosowaniem mieszkania do sytuacji chorego.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiot sporu dotyczył z jednej strony rozważenia, czy organ rentowy zasadnie, na podstawie art. 15c w zw. z art. 13b ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U.z 2016 r., poz. 708 ze zm., dalej „ustawa zaopatrzeniowa”) dokonał obniżenia emerytury policyjnej A. Ś., a jednocześnie – przede wszystkim – ustalenia, czy J. Ś. – jako następcy prawnemu A. Ś. – przysługuje prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym synu zgodnie z dyspozycją art. 47 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...).

Odnosząc się do tej pierwszej kwestii Sąd Okręgowy wskazał, że wprawdzie z informacji z Instytutu Pamięci Narodowej, nr (...), wynikało, że A. Ś. od 1 stycznia 1984 r. do 18 kwietnia 1990 r. pełnił służbę w jednostce, o której mowa w art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. d tiret 8 ustawy zaopatrzeniowej – formalnie pełnił więc służbę w jednostce, która spełnia kryterium organów totalitarnego państwa, o których mowa w art. 13b ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej, jednak informacja ta nie była dla niego wiążąca. Sąd Okręgowy wskazał, że podziela stanowisko zaprezentowane w uchwale Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 16 września 2020 r. (III UZP 1/20), w której podniesiono, że nie można z góry zakładać, że każda osoba pełniąca służbę w organach wskazanych w art. 13b ustawy, pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego, bowiem zadania tych osób dotyczyły obszarów bezpieczeństwa państwa istotnych w każdym czasie oraz w wielu modelach ustrojowych, np. służba w policji kryminalnej, ochrona granic. W konsekwencji w każdym przypadku koniecznym jest zbadanie wszystkich okoliczności sprawy – a ustalenie czy dana osoba podlega ustawie zgodnie z art. 13b powinno opierać się nie na mechanicznym i formalnym oparciu się na informacji o przebiegu służby z IPN, ale na wszechstronnym zbadaniu wszystkich okoliczności sprawy, a przede wszystkim indywidualnych czynów osoby oraz ich weryfikacji pod kątem godzenia w prawa i wolności człowieka. Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe, które jednak nie potwierdziło, że odwołujący się faktycznie pełnił służbę na rzecz totalitarnego państwa. Zdaniem Sądu Okręgowego A. Ś. nie wykonywał żadnych czynności wywiadowczych, kontrwywiadowczych oraz innych zadań operacyjnych, niezbędnych w funkcjonowaniu Służby Bezpieczeństwa, realizujących funkcje państwa totalitarnego. Pracując w (...) nie zajmował się też zwalczaniem opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniem praw wolności słowa i zgromadzeń, prawa do życia, wolności, własności i bezpieczeństwa obywateli. Co prawda uczestniczył on w akcjach typu (...), jednak nie odbywało się to w godzinach służby i nie pozostawało w związku z jego zadaniami służbowymi.

Powyższa okoliczność, nie była jednak, zdaniem Sądu Okręgowego, wystarczająca, aby po śmierci uprawnionego dokonać wypłaty spornego świadczenia na rzecz J. Ś..

Sąd Okręgowy podniósł, że prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych, zgodnie z jednolitym i ugruntowanym poglądem judykatury (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2016 r., sygn. I UZ 55/15; postanowienie Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., sygn. II UK 345/18), jako prawa ściśle związane z osobą zmarłego, nie przechodzą na jego spadkobiorców na zasadach ogólnych.

Szczególny tryb skorzystania przez następców prawnych z praw w zakresie emerytur i rent w służbach mundurowych przewiduje art. 47 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Przewiduje on, że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia pieniężne, świadczenia należne jej do dnia śmierci przysługują, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3 tego przepisu, małżonkowi i dzieciom, a w razie ich braku – kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Osoby te mają prawo do udziału w nieukończonym postępowaniu prowadzonym dalej w sprawie tych świadczeń (ust. 1). W myśl art. 47 ust. 2, świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się jednak jedynie: 1) małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, zamieszkałym z nią w dniu jej śmierci; 2) małżonkowi lub dzieciom niespełniającym warunku określonego w pkt 1 albo innym członkom rodziny, o których mowa w ust. 1, jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu. Jednocześnie, zgodnie z art. 47 ust. prawo do świadczeń określonych w ust. 1 ustaje w ciągu 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia te przysługiwały, chyba że osoba, o której mowa w ust. 1, wystąpi z wnioskiem o dalsze prowadzenie postępowania.

Powyższa regulacja ma jednoznaczny, ścisły charakter i nie dopuszcza ona rozszerzającej interpretacji. Nie mają do niej również zastosowania klauzule generalne w postaci zasad współżycia społecznego. Wynika z niej, że przepis art. 47 ust. 2 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji (...) należy interpretować w powiązaniu z ust. 1, a więc wynikające z niego zasady wypłaty odczytywać następująco: świadczenia, o których mowa w ust. 1, wypłaca się w pierwszej kolejności małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, zamieszkałym z nią w dniu jej śmierci; w razie ich braku – małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, nie mieszkającym z nią w dniu jej śmierci; a w razie ich braku - kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu, jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie, lub osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu. Przewidziany w art. 47 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy wymóg „pozostawania na utrzymaniu” nie dotyczy jedynie małżonka i dzieci osoby, która zgłosiła wniosek, nie spełniających warunku określonego w art. 47 ust. 2 pkt 1. Wymóg ten dotyczy „innych członków rodziny, o których mowa w ust. 1”, tj. wnuków, rodziców, dziadków i rodzeństwa osoby, która zgłosiła wniosek (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 23 stycznia 2013 r., III AUa 1371/12).

W ocenie Sądu Okręgowego, J. Ś. nie spełnia wymogu art. 47 ust. 2 pkt 2 omawianej ustawy, albowiem nie pozostawała na utrzymaniu, jak również sama nie utrzymywała A. Ś. przed jego śmiercią. J. Ś. zamieszkiwała z synem i wspólnie ponosili koszty swojego utrzymania. Jednocześnie zakres i charakter tych wydatków w zestawieniu z wysokością dochodów uzyskiwanych przez każde z nich nie pozwala na przyjęcie, że czy to J. Ś., czy to A. Ś. pozostawali na utrzymaniu drugiego członka rodziny.

Pojęcie „pozostawania zmarłego na utrzymaniu” – jako kryterium przyznania niezrealizowanego świadczenia członkowi rodziny, który nie jest ani małżonkiem lub dzieckiem zmarłego, nie jest bowiem tożsame z pojęciem „przyczyniania się do utrzymania” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 15 marca 2017 r., III AUa 1817/16). Pojęcie „pozostawania na utrzymaniu” ma bowiem ściśle materialne znaczenie, a miarą jego jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokojenia „usprawiedliwionych potrzeb” osoby będącej na utrzymaniu. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 marca 2011 r., III AUA 2026/10). W konsekwencji w orzecznictwie podkreśla się, że za osoby pozostające na utrzymaniu innych członków rodziny uważa się osoby, które bądź to nie posiadają żadnych własnych świadczeń emerytalno-rentowych (gdyż np. dopiero wystąpiły z wnioskiem o nie), bądź też pobierają

wprowadzie takie świadczenia, ale w najniższej wysokości przewidzianej ustawą, a koszt zaspokajania ich minimalnych, usprawiedliwionych potrzeb jest znacznie wyższy (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 11 lipca 2012 r., III AUA 516/12).

Jednocześnie okolicznościami wpływającymi na ustalenie, że zaistniała sytuację można określić mianem pozostawania na utrzymaniu, jest stałość świadczeń, jak również silna ekonomiczna zależność od osoby utrzymującej, przejawiająca się w tym, że bez takiego wsparcia osoba utrzymywana w istocie zostałaby pozbawiona ekonomicznych postaw własnej egzystencji. W konsekwencji świadczenie doraźnej pomocy, a nawet opieki nie wchodzi w zakres pojęcia „pozostawanie na utrzymaniu”. Również świadczenie zwyczajowo przyjętej pomocy w postaci nawet kupowania okresowo np. różnych produktów nie wyczerpuje pojęcia „dostarczanie środków utrzymania” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 21 maja 2013 r., III AUa 20/13).

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że przepis art. 47 ustawy zaopatrzeniowej jasno wyznacza krąg adresatów, którzy mają prawo do udziału w nieukończonym postępowaniu prowadzonym dalej w sprawie tych świadczeń, a przede wszystkim osób, którym przysługuje prawo do wypłaty tych świadczeń, zaś J. Ś., nie spełnia wszystkich powyższych warunków. W konsekwencji nie ma podstaw do wypłaty na jej rzecz niezrealizowanego do dnia śmierci świadczenia po zmarłym A. Ś.. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał jej odwołanie za bezzasadne i je oddalił.

Apelację od powyższego wyroku złożyła J. Ś., zaskarżając go w całości. Odwołująca się podniosła, że w ostatnich latach życia jej syna finansowała jego leczenie onkologiczne. Stwierdziła, że gdyby nie jej pomoc finansowa, jej syn nie byłby w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych. Wskazała, że z tych względów uważa wyrok za nieprawidłowy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Na wstępie zaznaczyć należy, że niniejsza sprawa dotyczy odwołania od jednej z decyzji z 17 maja 2017 r. wydanych przez organ rentowy w odniesieniu do A. Ś.. Organ rentowy wydał bowiem w tej dacie dwie decyzje, jedną dotyczącą świadczenia rentowego i drugą obniżającą świadczenie emerytalne. A. Ś. odwołał się od jednej z tych decyzji. Wprawdzie w części wstępnej odwołania, odwołujący się oznaczając symbol decyzji wskazał (...), co oznaczałoby, że odwołanie dotyczy renty inwalidzkiej, jednak w uzasadnieniu, wnioskach odwołania i następnie w toku postępowania podnosił, że odwołanie dotyczy decyzji obniżającej emeryturę. Tak też uznał Sąd Okręgowy wydając wyrok (w komparycji wskazał, że sprawa dotyczy odwołania od decyzji obniżającej wysokość emerytury), choć nie opatrzył tego stwierdzenia stosownym wyjaśnieniem w uzasadnieniu wyroku.

Apelacja okazała się bezzasadna, gdyż wyrok został oparty na prawidłowo poczynionych ustaleniach faktycznych i przy właściwym zastosowaniu oraz wykładni podstawy materialnoprawnej.

Ze stanowiska skarżącej zawartego w apelacji wynika, że zakwestionowała ona zaskarżony wyrok jedynie w zakresie, w jakim został on oparty na ustaleniu, że jej syn w chwili śmierci pozostawał na własnym utrzymaniu. Konsekwencją ustalenia tej okoliczności było zastosowanie art. 47 ust. 2 pkt 2 ustawy z 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. z 2022 r., poz. 1626 ze zm., zwanej ustawą o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy). Z przepisu tego wynika, że matka odwołującego się ma prawo do udziału w nieukończonym z powodu śmierci odwołującego się funkcjonariusza postępowaniu, jednak świadczenia, do których miał prawo odwołujący się do dnia śmierci, wypłaca się matce (rodzicom) jeżeli pozostawała na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia, lub osoba ta pozostawała na jej utrzymaniu.

Skarżąca kwestionując ww. ustalenie podnosiła w apelacji, że w ostatnich latach życia jej syna finansowała jego leczenie onkologiczne. Na poparcie tego twierdzenia nie przedłożyła jednak żadnych dowodów. Tym samym nie wykazała prawdziwości tego twierdzenia. Wręcz przeciwnie, J. Ś. będąc przesłuchana w charakterze strony przez Sąd pierwszej instancji zeznała, że po obniżeniu świadczeń syna przez organ rentowy w 2017 r., wysokość świadczeń emerytalno - rentowych syna i jej emerytury była zbliżona i obie te kwoty razem służyły na pokrycie potrzeb życiowych jej i syna. Środki te wpływały na wspólne konto, z którego pokrywane były wszelkie opłaty i koszty utrzymania. Koszty leczenia pokrywane były przede wszystkim ze środków publicznych. Skarżąca nie potrafiła nawet w przybliżeniu określić jakie były koszty leków potrzebnych synowi w ostatnim okresie życia, nie przedstawiła też żadnych rachunków, które mogłyby potwierdzić ich wysokość.

Przed wydaniem kwestionowanej w niniejszym postępowaniu decyzji, przychody A. Ś. w postaci emerytury i renty były wyższe niż jego matki, jednak nie można uznać, że skarżąca pozostawała wówczas na utrzymaniu syna, bowiem świadczenia emerytalne, które otrzymywała stanowiły wystarczające pokrycie dla podstawowych potrzeb życiowych, w szczególności mając na uwadze wspólne zamieszkiwanie i wspólne prowadzenie gospodarstwa domowego z synem, co wiązało się ze wspólnym także pokrywaniem kosztów przez skarżącą i jej syna.

Zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie pieniężne, świadczenia należne jej do śmierci przysługują, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, małżonkowi i dzieciom, a w razie ich braku - kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu. Zgodnie z art. 47 ust. 2 tej ustawy, świadczenia te wypłaca się: 1) małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, zamieszkałym z nią w dniu jej śmierci; 2) małżonkowi lub dzieciom niespełniającym warunku określonego w pkt 1 albo innym członkom rodziny, o których mowa w ust. 1, jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie, lub osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu. Przepis ustępu pierwszego art. 47 ww. ustawy wyznacza zatem krąg podmiotów uprawnionych do niezrealizowanych świadczeń, o których mowa w tym przepisie (tj. małżonek i dzieci, a następnie wnuki, rodzice, dziadkowie i rodzeństwo) oraz kolejność, w jakiej to uprawnienie przechodzi na poszczególnych uprawnionych (tj. w pierwszej kolejności: małżonek i dzieci, a w razie ich braku kolejno: wnuki, rodzice, dziadkowie i rodzeństwo). Przepis ustępu drugiego doprecyzowuje jedynie zasady wypłaty ww. świadczenia osobom uprawnionym wedle wskazanych wyżej reguł. Przepis art. 47 ust. 2 ustawy zaopatrzeniowej należy, w ocenie Sądu Apelacyjnego, interpretować w powiązaniu z ust. 1, a więc wynikające z niego zasady wypłaty odczytywać następująco: świadczenia, o których mowa w ust. 1 wypłaca się w pierwszej kolejności małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, zamieszkałym z nią w dniu jej śmierci; w razie ich braku - małżonkowi lub dzieciom osoby, która zgłosiła wniosek, nie mieszkającym z nią w dniu jej śmierci; a w razie ich braku - kolejno: wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu, jeżeli pozostawali na utrzymaniu osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenie, lub osoba ta pozostawała na ich utrzymaniu.

Przepis przewiduje zatem – w stosunku do „innych członków rodziny, o których mowa w ust. 1”, tj. wnuków, rodziców, dziadków i rodzeństwa osoby, która zgłosiła wniosek, wymóg pozostawania na utrzymaniu tej osoby lub własnego utrzymywania tej osoby.

Nie ma jednocześnie uzasadnionych podstaw, aby zastosowanie w niniejszej sprawie znajdowała – w odniesieniu do tak określonego w ustawie wymagania – wykładnia inna niż językowa. Należy przyjąć, że gdyby zamierzeniem ustawodawcy było przyznanie ww. osobom wymienionym w drugiej kolejności (po małżonku i dzieciach) tj. wnukom, rodzicom, dziadkom i rodzeństwu, prawa do świadczeń przysługujących zmarłemu przed śmiercią niezależnie od faktu pozostawania na utrzymaniu (wzajemnie), to sformułowałyby ten przepis w sposób inny np. taki jak w stosunku do małżonka lub dzieci.

Wobec powyższego skarżąca, chcąc skutecznie dochodzić świadczeń należnych jej synowi do dnia śmierci, powinna wykazać, że spełniona została określona w tym przepisie przesłanka, tj. że świadczeniobiorca - funkcjonariusz pozostawał na jej utrzymaniu, bądź też ona pozostawała na utrzymaniu swojego syna - funkcjonariusza. Spełnienia tej przesłanki skarżąca nie zdołała jednak wykazać tak w postępowaniu przed Sądem pierwszej jak i drugiej instancji. Treść zeznań złożonych przez skarżącą przed Sadem Okręgowym stanowi nie budzące wątpliwości potwierdzenie

powyższej tezy. Zasadnie zatem Sąd Okręgowy uznał, że J. Ś. nie spełnia wymogu wymienionego w art. 47 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy, albowiem nie pozostawała na utrzymaniu syna, jak również sama nie utrzymywała A. Ś. przed jego śmiercią. J. Ś. zamieszkiwała z synem, wspólnie ponosili oni koszty swojego utrzymania. Jednocześnie zakres i charakter tych wydatków w zestawieniu z wysokością dochodów uzyskiwanych przez każde z nich nie pozwala na przyjęcie, że czy to J. Ś., czy to A. Ś. pozostawali na utrzymaniu drugiego członka rodziny.

W tej sytuacji wywiedziona przez J. Ś. apelacja podlegała oddaleniu jako niezasadna, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Ewa Stryczyńska